

KOMUNIKACE

osob s MP

(vývoj kom. schopností dítěte s MP, NKS u LMP, možnosti LI)

KOMUNIKACE

- **Celoživotní proces nejvýznamnější v dětství**
- Communicatio=spojování, sdílení
- **Umožňuje navazování a pěstování sociálních vztahů**
- **Eliminuje deprivaci a izolaci**
- **Ovlivňuje:** vzdělávání, pracovní uplatnění, trávení volného času, inkluzi do společnosti, vztahy, samostatnost, sebevědomí, psychickou pohodu, rozumový rozvoj, orientaci ve světě
- **Verbální, nonverbální, grafická**
- **ŘEČ** - základní prostředek komunikace, socializace a seberealizace

NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST (NKS)

- Když některá jazyková rovina (nebo několik jazykových rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru jedince
- Když narušení komunikace **omezuje** schopnost člověka navazovat a udržovat sociální vztahy, vyjadřovat své myšlenky, přání a potřeby
- Narušení v oblasti slovní zásoby, gramatické struktury řeči, zvuku řeči a schopnost praktického využití komunikace (dle jaz.rovin)
- Narušení **receptivní** nebo **expresivní** složky řeči
- **Narušení verbální, nonverbální i grafické**

LOGOPEDICKÁ INTERVENCE

- Specifická, odborně cílená aktivita, kterou uskutečňuje logoped s cílem identifikovat NKS, eliminovat, zmírnit nebo překonat NKS a předcházet jejímu dopadu do dalších oblastí života člověka
- U MP se řídí specifiky danými tímto typem postižení

VÝVOJ KOMUNIKAČNÍCH
SCHOPNOSTÍ U DĚTÍ S MP

**JAKÁ ZNÁME OBDOBÍ VE VÝVOJI DĚTSKÉ
ŘEČI?**

**JAKÁ JSOU SPECIFIKA VÝVOJE ŘEČI U DĚTÍ
S MP?**

**ČÍM JE CHARAKTERISTICKÝ VÝVOJ
KOMUNIKACE DÍTĚTE S LMP?**

VÝVOJ KOMUNIKACE U DĚTÍ S MP

Děti s MP, mají vždy nějaký druh a stupeň narušené komunikační schopnosti

Stupeň narušení kom. schopností závisí na stupni mentálního postižení, přidružených vadách, vrozených dispozicích a vlivu prostředí

Důvodem NKS je celkové opoždění psychomotorického vývoje

Všeobecně platí, že čím těžší stupeň mentálního postižení, tím těžší je i narušení v oblasti komunikace
U NKS u MP hovoříme o tzv. **symptomatických poruchách řeči**

Vždy se vyskytuje **opoždění ve vývoji řeči a určité omezení v oblasti slovní zásoby, gramatické struktury a praktickém využití komunikace**

U těžších forem MP výskyt echolálie

Emocionální dráždivost patrná i v rámci mezilidské komunikace

Infantilní projevy v komunikaci

PŘEDŘEČOVÉ OBDOBÍ

- **Období křiku**
- **Období žvatlání**
- **Období porozumění řeči**

Dítě s MP prochází všemi stadii jako dítě intaktní, ale s opožděním a částečným omezením, dle rozsahu MP

STÁDIA VASTNÍHO VÝVOJE ŘEČI

- Stadium emocionálně – volní
- Stadium asociačně – reprodukční
- Stadium logických pojmů
- Intelektualizace řeči

Dítě s MP prochází všemi stadii jako dítě intaktní, ale s opožděním a částečným omezením, dle rozsahu MP

STÁDIA VASTNÍHO VÝVOJE ŘEČI

- **Stadium Emocionálně-volní (1.-2.rok života) - IP**

Dítě vyjadřuje své primární pocity a přání formou prvních izolovaných slov (**egocentrické stadium řeči**)

Období jednoslovných vět (pa, ham, mama, bác...).

- **Stadium asociačně-reprodukční (2.-3.rok života) - IP**

Slova mají pojmenovávací funkci, slova která zná reprodukuje na jevy podobné, dochází k prudkému rozvoji komunikace, začíná chápat význam komunikace, chce komunikovat s dospělými.

Objevují se i víceslovné krátké věty (mama pá, chci papat...).

Kolem 2. roku: **1. stadium otázek (Co to je?)**.

- **Stadium logických pojmů (3.-4.rok života) - IP**

Rozvoj gramatické struktury řeči, časování, skloňování, rozvoj slovní zásoby, abstrakce v komunikaci, vyjadřování pocitů

Po 3. roce: **2. stadium otázek (Proč?)**.

- **Stadium intelektualizace (od 4 let do dospělosti) -IP**

Kvalitativní i kvantitativní rozvoj a obohacování komunikačních schopností, prohlubování gramatických forem, sociálního využití řeči...

STÁDIA VASTNÍHO VÝVOJE ŘEČI U DĚTÍ S MP

- **Všetchna stadia s opožděním a omezením ve vývoji**
- **LMP:** lehké opoždění, spíše v rámci období nástupu verbální komunikace, slovní zásoby, gramatické struktury a pragmatizace

VLIV NA VÝVOJ KOM. SCHOPNOSTÍ

Prostředí (řečový vzor, podnětnost prostředí, výchovný styl, otevřenost rodiny vůči společnosti, kulturní odlišnosti, sociální zkušenosti...)

Vrozené komunikační a charakterové dispozice (temperament, nadání pro řeč, otevřenost povahy vůči sociálním vztahům, osobnost)

Intelekt a úroveň kognitivních schopností

Odborná podpora v oblasti rozvoje komunikace (včasná diagnostika, vhodně nastavená a systematická logopedická péče)

Přidružená postižení

Orofaciální patologie

- **Autismus**

NKS U LEHKÉHO
MENTÁLNÍHO POSTIŽENÍ

**KDY SE PROJEVÍ NARUŠENÍ
KOMUNIKACE A JAK?**

JAKÉ JSOU PŘÍČINY NKS?

JAKÉ TYPY NKS POZORUJEME U LMP?

DŮVODY NARUŠENÍ KOMUNIKAČNÍCH SCHOPNOSTÍ U LMP

- Mentální postižení
- Opoždění psychomotorického vývoje
- Možná menší podnětová stimulace z rodiny a okolí
- Mluvní vzor a sociální zázemí
- Snížená koordinace mluvních orgánů (oromotorická neobratnost)
- Snížené sluchové vnímání a sluchová diferenciacce
- Negativní sociální zkušenost, selhávání v komunikaci
- Biligvismus (romské děti s LMP)
- Neodborný přístup v rozvoji komunikace
- Orofaciální patologie (zuby, patro...)

Specifika v komunikaci dětí s LMP

- **Vždy nějaký druh a stupeň NKS**
- **Spíše lehčí narušení, hlavně v oblasti slovní zásoby, gramaticky a sociálního využití**
- **Omezení si může i nemusí uvědomovat**
- **Vše závisí na úrovni kog. fcí, rozsahu snížení intelektu, vlivu prostředí a vrozených dispozicích**
- **Vývoj opožděný a omezený v různé míře**
- **Širší receptivní slovník než expresivní slovník**
- **Snížené využití abstraktních pojmů**
- **Zjednodušená komunikace**
- **Motorická neobratnost mluvidel**
- **Potíže ve složitějších a neznámých komunikačních situacích**
- **Stereotypy v řeči, zvýšená impulzivita, emocionální labilita patrná i v komunikaci**

DŮSLEDKY NKS

- Snížená srozumitelnost řeči
- Redukované možnosti komunikace s majoritou
- Stresující bariéra, pocity beznaděje, nesamostatnosti, selhání, osamělosti, nepochopení, nezájmu, nepřijetí, izolace
- Snaha upozorňovat na sebe a prosadit se nevhodným způsobem chování, agresivitou vůči sobě, okolí
- Uzavřenost, ztráta snahy komunikovat

NEJČASTĚJŠÍ DRUHY NKS U OSOB S LMP

- Opožděný vývoj řeči
- Dyslalie
- Koktavost
- Breptavost

DYSLALIE

- Porucha artikulace jedné nebo více hlásek
- Nejčastější druh NKS
- Vynechávání, záměna nebo nesprávná výslovnost
- Nutná odborná logopedická péče

KOKTAVOST

- Narušení plynulosti řečového projevu
- Neúmyslné přerušování, opakování či zvýšený tlak (prodlužování) na skupinu hlásek
- Nutná logopedická intervence, vhodnost využití rytmizace, zpěvu
- Zklidnění, pohodový přístup

BREPTAVOST

- Narušení plynulosti řeči
- Extrémně zrychlené tempo řeči
- Vynechávání částí slov, nedůslednost ve výslovnosti, nesrozumitelnost, opakování hlásek a slov, nádechy uprostřed slov, nedostatečná technika dýchání, narušené koverbální chování (mimika, gesta, hlasitost, nesoustředěnost)

LOGOPEDICKÁ INTERVENČE U OSOB S MP

KDO ZAJIŠŤUJE LI U DĚTÍ S LMP?

JAK LOGOPEDIE PROBÍHÁ?

**ČÍM JE PSECIFICKÝ PŘÍSTUP V
RÁMCI LI U OSOB S LMP?**

NÁPOMOCNÉ OSOBY V RÁMCI LI

- LOGOPEDIE: klinický logoped, školský logoped (MŠ, ZŠ, SPC, NO)
- Pediatr, psycholog, pedagogové, rodina, kolektiv

OBLASTI LI

- PREVENENCE
- DIAGNOSTIKA
- PROGNOSTIKA
- INTERVENENCE (TERAPIE)

SPECIFIKA LI

- VČASNOST
- KOMPLEXNOST
- SYSTEMATIČNOST
- ODBORNOST
- SPECIFICKÉ ZAMĚŘENÍ NA POTŘEBY ŽÁKA S LMP

MOŽNOSTI VYŠETŘENÍ

- Orientační vyšetření (Má dítě NKS?)
- Základní vyšetření (O jaký druh NKS se jedná?)
- Speciální vyšetření (Jaký typ, forma, stupeň, příčiny a následky NKS má?)

POSTUP LI

- **Navázání kontaktu**
- **Anamnéza (lékařská, rodinná, prostředí)**
- **Vyšetření sluchu**
- **Vyšetření porozumění řeči (receptivní složka)**
- **Vyšetření řečové produkce (expresivní složka)**
- **Vyšetření artikulace**
- **Vyšetření motoriky a laterality**
- **Terapie (stimulující, korigující, redukující)**

ZÁSADY LI

- Od raného věku podporovat sání, žvýkání, udržení očního kontaktu a reakce na komunikaci
- **Nabízet dostatek podnětů** (hmatových, sluchových, zrakových, čichových, motorických)
- Udržovat stabilní, klidné a láskyplné zázemí, **pozitivně dítě motivovat** a velmi často a srozumitelně chválit
- Komunikaci rozvíjet **při všech každodenních aktivitách**, být **systematický, citlivý a důsledný**
- **Princip individuálního přístupu a názornosti** ve všech složkách podpory vývoje dětí s MP (rozvoj slovní zásoby, zaměření na konkrétního jedince, propojovat s reálnou zkušeností)
- Nedostatečné funkce nahrazovat jinými (znakování, obrázky, konkrétní předměty) – **nezaměřovat se na dokonalou výslovnost ale na praktické využití komunikace**
- Podporovat jakékoli vyjadřovací schopnosti a **vztah ke komunikaci**, vytvářet pochopení významu komunikace
- **Orofaciální regulační terapie, logopedická péče, Vojtova metoda, Znak do řeči, VOKS, piktogramy, sociální učení**

NEJČASTĚJŠÍ CHYBY PŘI KOMUNIKACI S LIDMI S MP

- Podceňování, nedůvěra a předsudky (nemá to smysl)
- Ignorování při opakovaném selhání
- Nedostatek trpělivosti, spěchání
- Málo snahy porozumět
- Neodborné vedení (nesprávný přístup, komunikační metoda)
- Nízká nabídka komunikačních prostředků, ignorování a podceňování problému (logopedie, AAK)
- Komunikace za člověka s MP
- Přílišné zaměření na nedostatky, tlak a stálá snaha zlepšovat (nepřijetí)
- Mluvení o člověku v jeho přítomnosti
- Nízká informovanost majority, výsměch, vyčlenění (spolužáci, populace)

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ A SPRÁVNÉHO PŘÍSTUPU PRO PODPORU KOMUNIKACE

- **Člověk na prvním místě**
- Respektovat
- Důvěřovat
- **Nabídnout maximální odbornou podporu** (logopedie, škola)
- Včasná odborná diagnostika, orientace v příčinách a možnostech intervence
- **Významný vliv rodinného prostředí a propojení se školou**
- **Být partnerem**, pomocníkem a rovnocenným rádčem
- Nabídnout dostatek podnětů ke stimulaci vývoje řeči
- Komunikační učení formou hry, nácvik sociálních situací, vědomé zapojování komunikace
- **Osvěta** (pochopení a informovanost majority, odbourávání bariér)
- Zeptat se a požádat o pomoc není selháním
- Tolerance k preferovanému způsobu komunikace

- Zapojení co nejvíce osob do komunikačního rozvoje
- Ve všech prostředích komunikovat jednotnou formou
- Nabídnout dostatek času k sebeprojevení
- **Motivovat ke komunikaci** (neboj se, má to smysl)
- Pozitivní přístup, klidné vedení, předcházení deprivaci a nechuti komunikovat – **nezaměřovat se na negativa**
- **Příliš neopravovat** – řekni to správně
- Vyhýbat se situacím, kde je pravděpodobné selhání – **budovat sebevědomí**
- Vlastní odborné znalosti, správný přístup, respektování odborných doporučení

- **Vlastní správný řečový vzor** – využít napodobovací schopnosti
- **S dospělým komunikovat jako s dospělým**
- Nikdy neignorovat, neshazovat, nepodceňovat (**již malé dítě to intenzivně vnímá a vznikají bariéry a nedůvěra**)
- Mluvit o pocitech a obavách rovnocenně, neřešit potíže před dítětem
- Zaměřit se na problematické oblasti bez nátlaku, **vše formou hry, nácviku** (artikulace, jazykový cit, gramatická stránka řeči, slovní zásoba, abstraktní pojmy)
- **Stimulovat svalstvo orofaciální oblasti**
- **Logopedická péče** : nestresující, nenárazová, přirozená, společná běžná každodenní aktivita, nehodnocená, ne povinnost, nesouvisí se školou
- **Výběr vhodné formy komunikace** - efektivní způsob dorozumívání (verbální, AAK, kombinace)

KOMUKACE S ŽÁKEM S MP V RÁMCI ŠKOLY

– úloha učitele

- **Smysl inkluzivního vzdělávání na rozvoj komunikace**
- Významná role vztahu **škola-rodina- asistent pedagoga** (komunikace, upřímnost, rovnocennost, nenucenost)
- **Učitel** = nejvýznamnější řídicí prvek, rádce a determinant úspěšné komunikace a vztahů ve třídě
- Důraz na **informovanost spolužáků a jejich rodičů** – předcházení nepochopení, předsudků, bariér
- **Vy zdvihnutí oboustranného přínosu**
- Zapojení do kolektivu pod pozitivním vedením, **atmosféra přijetí** (všichni jsme na jedné lodi, respektujeme se, nesoudíme se) – **v ýznamný vliv správného přístupu na komunikaci**
- Podpora zapojení a sociálních vazeb i **mimo vyučování**

- Nutnost **průběžné práce** s kolektivem (pravidelně od primárního sdělení)
- Včasná detekce šikany, vyčleňování, **citlivý přístup**
- Příliš netlačit na zapojování, přirozeně vytvářet příležitosti ke společným aktivitám, **nenutit**
- Cílené vedení ke spolupráci nenásilnou formou
- Potřeba **zapojení rodičů do vzdělávání**, podpora mimoškolních přirozených vztahů
- **Netrhat vazby** (podporovat vztahy dětí již z MŠ)
- Volit vhodný přístup k žákovi s odlišností – **vyhnout se pocitům selhání** (přizpůsobit hodnocení, aby se nikdo necítil ukřivděný či preferovaný, **hodnocení má motivovat**)

KOMUKACE S ŽÁKEM S MP V RÁMCI ŠKOLY

- **Nezaměřovat se na negativa**, chválit a budovat pozitivní atmosféru a pospolitost
- Nabízet sociální aktivity, ve kterých **mohou obstát všichni**
- Zapojovat do výuky skupinové aktivity s důrazem na spolupráci a komunikaci
- **Dát spolužákům najevo, že jsou důležitým prvkem** a pomocníky, poskytnout pocit hrdosti za nabídnutí pomoci bez lítosti
- Zapojovat aktivity, kde není zásadním prvkem verbální komunikace (výtvarné, dramatické)

MOŽNOSTI PODPORY KOMUNIKACE

- **Dle závažnosti**
- **Vždy pod odborným vedením**
- **Dbát na preference dítěte – v čem se cítí dobře**

- **Logopedická intervence (škola, klinická logo, neziskový sektor, rodina)**

